MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajain äänenkannattaja – Perustettu 1916
Päätoimittaja Mikael Pentikäinen
Toimituspäälliköt Jussi Martikainen, Tiina Taipale

Ay-patruunat yrittävät osoittaa tinkimättömyyttään edunvalvojina, vaikka tasan tarkkaan tietävät, ettei entinen meno voi jatkua. **JUKKA VIITANIEMI HÄMEEN SANOMISSA**

Tuottajat heikoilla elintarvikeketjussa

Kaupan aloittama ruuan hintojen alentaminen nostatti huolta tuottajien keskuudessa, koska he pelkäsivät, että alennukset otetaan tuottajien selkänahasta. Kauppa on kuitenkin vakuuttanut, että se tinkii omista katteistaan.

Kuluttajatutkimuskeskuksen, Luonnonvarakeskuksen ja Pellervon taloustutkimuksen tiistaina julkistama tutkimus maitosektorin hintarakenteesta vahvistaa osaltaan, ettei tuottajien huoli ole ollut perusteetonta. Vaikka tutkimus käsittää vuodet 2008–2012, se kertoo maitosektorin hintarakenteen muutoksesta.

Kauppa on tutkimuksen mukaan kasvattanut osuuttaan erityisesti tuottajien ja verottajan kustannuksella.

Kaupan osuus maitotuotteista kasvoi tutkimusvälin aikana 22,1 prosentista 26,5 prosenttiin. Tuottajien osuus supistui kaksi prosenttiyksikköä 28,3 prosenttiin. Vuonna 2009 tehty ruuan arvonlisäveron lasku on Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkijan Ari Peltoniemen mukaan siirtynyt useimmissa tuotteissa sellaisenaan kaupan osuuteen. (MT 10.6.)

Kauppa on kasvattanut osuuttaan myös muissa elintarvikkeissa. Vuosi sitten julkaistun tutkimuksen mukaan kauppa oli kasvattanut osuuttaan myös lihatuotteissa. Vuosien 2008–2012 välisenä aikana kaupan osuus lihatuotteista nousi 2,6 prosenttiyksikköä 31,3 prosenttiin.

Aivan oma lukunsa ovat kananmunat, joissa kaupan osuus kuluttajahinnasta oli viime vuoden joulukuussa Tilastokeskuksen mukaan 49 prosenttia.

Tuottajien osuuden pienentyminen maidon kuluttajahinnasta on edelleen jatkunut, koska suuremmat muutokset tuottajahinnoissa ovat tapahtuneet tutkimusjakson jälkeen. Maitotuotteiden kuluttajahinnat ovat laskeneet viime vuodesta kahdeksan prosenttia, mutta samaan aikaan tuottajahinta on laskenut 20 prosenttia.

Paineet maidon tuottajahintaa kohtaan eivät ole vieläkään hellittäneet. Venäjän tuontikielto on saanut eurooppalaiset elintarvikemarkkinat sekaisin. Ylitarjonta lisää osaltaan myös kaupan neuvotteluvoimaa teollisuuden suuntaan.

Vielä viime vuoteen asti maitosektorilla meni suhteellisen hyvin. Professori Jyrki Niemi Luonnonvarakeskuksesta muistuttaa, että maitotuotteiden vahva kysyntä maailmalla piti myös tuottajahinnat korkealla vuoden 2014 alkuun saakka.

Koko maitosektori on hyötynyt teollisuuden

Euroopan parlamentin maatalousvaliokunta patistaa maatalouskomissaari Phil Hogania töihin tuottajien aseman parantamiseksi.

kehittämistä niin sanotuista lisäarvotuotteista. Sekä tuottajat, kauppa että teollisuus pystyivät lisäarvotuotteiden avulla kasvattamaan tulojaan vuoteen 2013 saakka. Tässä suhteessa ala poikkeaa edukseen liha- ja viljasektoreista, jotka eivät ole samaan tuotekehitykseen pystyneet.

Huolimatta siitä, että kaupan osuus ruuan hinnasta on kasvanut, ei kauppaa yksin voi syyttää tuottajien ahdingosta.

Tuottajat ja elintarviketeollisuus ovat joutuneet EU:n ja Venäjän välisen kauppasodan maksumiehiksi. Ruuan tuottajahintoja on laskettu monta kertaa ja teollisuus on irtisanonut työntekijöitään.

Maataloustuottajien heikko asema ei ole pelkästään suomalaisten ongelma. Euroopan parlamentin maatalousvaliokunnan mielestä tuottajien asemaa ruokaketjussa on parannettava. Maatalouskomissaari Phil Hogan on luvannut puuttua kaupan vahvaan asemaan, mutta maatalousvaliokunnan mielestä Hoganin aikeet eivät ole riittävän voimakkaita.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtajan Jari Lepän mielestä kilpailulaki tarvitsee päivitystä. Koska tuottajien asema on heikko koko EU:ssa, niin päivittämistä kaipaa koko EU:n kilpailulainsäädäntö.

EU voisi nopeasti helpottaa tuottajien ahdinkoa jakamalla kauppasodan kustannukset nykyistä oikeudenmukaisemmin.

Euroopan elintarvikemarkkinat ovat sekaisin.

Tutkimus pitää turvata

Hallitusohjelmaan on kirjattu Luonnonvarakeskuksen (Luke) ja Suomen ympäristökeskuksen (Syke) yhdistyminen, mutta tarkempaa tietoa fuusiosta ei juuri ole.

Edes vastuuministeriöissä eli maa- ja metsätalous- että ympäristöministeriössä ei vielä tiedetä käytännön toteutuksesta (MT 8.6.).

Yhdistymisellä tavoitellaan säästöjä ja päällekkäisten toimintojen purkamista. Vuoteen 2017 mennessä tavoitteena ovat kahdeksan miljoonan ja vuoteen 2019 mennessä 19 miljoonan euron säästöt.

Keskustan ryhmässä hallitusneuvotteluja biotaloudesta vetäneen Anne Kalmarin mukaan päällekkäisyyksiä voidaan purkaa laboratoriotoiminnoista ja tutkimuksesta. Todennäköistä on, että toimipisteiden määrä vähenee ja henkilökunta pienenee.

Kun Luke ja Syke yhdistetään, syntyy valtion suurin tutkimusvirasto. Sen palvelukseen tulee aluksi runsaat 2 000 työntekijää.

Fuusion ajankohta ei ole paras mahdollinen, sillä tänä vuonna toimintansa aloittanut Luke on yhä käymistilassa. Yhdistyneiden laitosten budjettia leikataan yhteensä neljänneksellä lähivuosina ja väkeä vähennetään.

Yt-neuvottelujen tuloksena Luke ilmoitti maanantaina irtisanovansa 146 henkeä.

Suomi pyrkii biotalouden edelläkävijäksi. Se on yksi uuden hallituksen kärkihankkeista.

Tavoitteen toteuttaminen edellyttää vahvaa panostusta luonnonvara-alojen tutkimukseen. Siinä sekä Luke että Syke ovat molemmat avainasemassa.

Biotaloudessa vanhat sektorirajat katoavat, ja elinkeinotoiminnan pitää olla kestävää myös ympäristön näkökulmasta. Erityisalojen asiantuntemusta ei kuitenkaan saa vaarantaa pelkästään säästösyistä.

YLIÖ

Huoltovarmuus tarvitsee päivityksen

Vuosi 2014 merkitsi suurta muutosta Suomen turvallisuusympäristössä. Krimin niemimaan tapahtumat romuttivat ”Helsingin ETYK-hengen”.

Kevyen tapailun jälkeen sodasta puhuttaessa ja kirjoitettaessa ryhdyttiin käyttämään oikeita ilmaisuja; puolustuspoliittinen kielenkäyttö muuntui yleiseurooppalaisen uuden todellisuuden mukaiseksi.

Nyt tarvitaan sitä, että huoltovarmuutemme taso vastaa muuttuvan Euroopan ja kotimaamme tarpeita.

Viestit ovat vakavasti huomioon otettaviksi tarkoitettuja.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen tuore ohjelma täsmentää ”kuinka vakavasti”: ”Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa joka toteuttaa käytännönläheistä kumppanuutta Naton kanssa ja ylläpitää mahdollisuutta hakea Nato-jäsenyyttä. Puolustuksen uskottavuudesta huolehditaan kaikissa olosuhteissa. Suomi ylläpitää laaja-alaisesti keskeisiin sotilaallisiin suorituksiin liittyvää kansallista teknologista osaamista sekä riittävää huoltovarmuutta ja puolustusteollisuutta. Puolustuksen uskottavuudesta huolehditaan kaikissa olosuhteissa koko maassa.”

Hallituksen ”kokonaisturvallisuusajatteluun” kuuluu erityisen huomion kiinnittäminen kansanvälisessä toiminnassa ”ihmiskunnan suuriin uhkiin kuten ilmastonmuutoksen, köyhyyden, ruoka-, vesi- ja energiapulan torjuntaan”.

Hallituksella on ohjelmansa mukaan tiukka ja niukka sallivuus pakolaisten maahanmuuttoon. Hallitus toki ”edistää talouden kansainvälistymistä työperäisellä maahanmuutolla. Kiintiöpakolaisten määrä on [oleva] ainakin viime vuosien tasolla ja tällä määrällä hallitus osallistuu kansainväliseen taakanjakoon.”

Määrä on ollut vuodesta 2001 lähtien 750 henkilöä vuodessa, vuonna 2014 kuitenkin Syyrian tilanteen vuoksi 1 050. Henkilöt ovat tulleet lähinnä pakolaisleireiltä.

Haaste maaseudulle

Hallitus on asettanut itselleen kovan maanpuolustustehtävän, vaalitulos huomioon ottaen poliittisesti riittävän velvoittavan. Sen ohjelmasta edellä oleva puolustuspoliittinen viesti muodostaa loogisen kokonaisuuden, joka vaatii toteuttajiltaan korkeaa tieteellis-teknistä valmiustasoa.

On hyvä, että tätä asiaa armeijan reservissä kartoitettiin. Tämä on kuitenkin vain yksi puoli. Huoltovarmuus kaikkine yksityiskohtineen edellyttää myös toisenlaisia valmiuksia poikkeusoloissa. Se on todella suuri haaste maaseudullemme kautta maan.

Huoltovarmuudessa korkea teknologia toimii taustalla auttaakseen puolustuksen tarkoituksenmukaista toteuttamista. Tässä kokonaisuudessa tehokkuuskäsite poikkeaa tuotantotaloudessa sovelletusta.

Huoltovarmuutta on pidettävä normaalioloissa huomaamattomasti huollettuna ollakseen käytettävissä, kun tehostettua tarvetta ilmaantuu. Poikkeusoloissa myös elinkeinoelämä joutuu ottamaan poikkeuksellisuuden huomioon. Tässä suhteessa näkemykset ovat hajaantuneet viime aikoina huolestuttavalla tavalla.

Akilleen kantapää on väestön keskittyminen.

”Maantieteelle emme mitään voi” pätee soveltuvin osin edelleen. Se pätee edelleen, että niemimaamme on poikkeusoloissa toiminnallisesti saari, joka etelässä ja lännessä rajautuu veteen, merenlahtiin ja jokiin.

On varauduttava siihen, että 2,2 miljoonaa peltohehtaariamme ovat ruoan (1,5 milj. ha) ja muun muassa energian (0,7 milj. ha) tuotannossa. Viime sodissa saatoimme tukeutua maa- ja metsätalouden 415 000 hevoseen, nyt suomenhevosia on riittävästi vain erikoistehtäviin.

VATT unohti ruuan

Poikkeusolojen akilleen kantapää on väestömme jo toteutunut hakeutuminen suurehkoihin taajamiin ja niiden tuntumaan. Tutkija Timo Aron tutkimusten mukaan niissä asuu jo yhdeksän kymmenesosaa väestöstä. Trendimäinen muutosvoima pienentää jäljellä olevaa kymmenesosaa. Kaksi kolmasosaa kunnista on muuttotappiollisia.

Vaikuttavien tekijöiden kärjessä on sukupolvien vaihtumista seuraava asennemuutos kaupunkikulttuurien ja teknisesti kaupungistumisen hyväksi, ja elinkeinorakenteen muuttuminen. Toivoa päinvastaiselle kehitykselle toivottavasti tuo pääministeri Juha Sipilän hallituksen biotalous-hanke.

Kiusallinen taustayksityiskohta käyttökelpoisen ratkaisun etsinnässä on Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen VATT:n tuore selvitys, jonka mukaan ihmiset ovat tuottavampia kaupungeissa kuin maaseudulla ja että ihmisiä ei pitäisi kannustaa asumaan matalan tuottavuuden alueilla, koska se alentaa yhteiskunnallista hyvinvointia.

VATT:n tutkijoilta on unohtunut alkutuotanto eli se mistä ruoka ravintolan ja kodin ruokapöytään tulee. Tutkimuskeskus on kylläkin toisaalla havainnut, ettei Suomella ole varaa ostaa elintarvikkeita ulkomailta.

Ajattelevat ihmiset ovat huolissaan huoltovarmuudesta poikkeusoloissa – ja muutenkin, päivittäin.

Pakolaisuus koskettaa

Kun biotalousbuumia odotetaan, niin olisiko viime sotien ja niiden jälkeisten vuosikymmenten osalta jotain opittavaa?

Silloinen tieteessä sittemmin vakimaataloudeksi kutsuttu tuotantotapa ravinteiden kierrätyksineen oli lähellä perusekologista optimia. Nyt tuo yksinkertaisuudessaan selvä rakenne on korvautunut toisella, korkeaa teoreettista ja käytännön osaamista edellyttävällä toimintamallilla. Sitä varten pitää opiskella myös poikkeusolosovelluksia varten.

Miksi perusekologinen lähestymistapa on sitten juuri nyt tärkeä?

Globaali tilannearvio tarjoaa jopa päivittäin uutta arvioitavaa ja reagoitavaa, myös oman maamme poikkeusolotilanteitten varalta. Se pakottaa seuraamaan tapahtumia paitsi Euroopan unionin sisällä myös sen rajojen ulkopuolella.

Välimeren eteläpuolisen vyöhykkeen sotatoimialueilta pakenee ihmisiä, joita luonnehtii, kuten meitä suomalaisiakin, korkea koulutustaso, keskiluokkaistuminen ja kaupungistuminen. Tilannekuva on näiltä osin yhteneväinen meidän ja heidän synnyinalueensa välillä.

Merkittäviä erojakin löytyy. Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa väestömäärä suhteessa käytettävissä oleviin luonnonvaroihin on johtanut katkeriin ja tuhoisiin resurssisotiin.

Sodat puolestaan tuottavat osaltaan ympäristöpakolaisuutta, joka voi saavuttaa kansainvaelluksen mittasuhteet.

Integraatio on tuonut heidät lähelle meitä. Halusimme tai emme, joudumme ottamaan noidenkin poikkeusolojen seurauksiin kantaa.

ERKKI PULLIAINEN
Kirjoittaja on valtiopäiväneuvos ja tietokirjailija.

RAHIKAINEN

KOLUMNI: MIKAEL PENTIKÄINEN

Yhteiskuntasopimus on myös valtataistelua

Pääministeri Juha Sipilä (kesk) kokosi hallituksensa määrätietoisesti. Prosessi keräsi kiitosta laajalti, jopa oppositiolta. Se oli hyvin suunniteltu insinöörijohtajuuden taidonnäyte.

Tekemisen meininki on tarttunut, jopa Etelärannan mahtimiehiin, mikä ei ole aivan tavallista.

Elinkeinoelämän EK:n johtohahmot Antti Herlin, Matti Alahuhta ja Reijo Karhinen ilmoittivat leikkaavansa omia tulojaan pääministerin vetoomuksesta viisi prosenttia ja ohjaavansa rahat yhteiseen hyvään.

Ele on merkittävä, vaikka herroilla ei ole pikkurahan pula. ”Sipilä on johtaja, joka haastaa meidät kaikki tekemään, mitä ikinä vaaditaan”, Karhinen perusteli (HS, 9.6.).

Se on painava puheenvuoro uuden pääministerin johtajuuden puolesta.

Hallituksen synnytys oli vaativa operaatio, mutta vielä vaativampi on yhteiskuntasopimus työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Sopimus olisi tärkeä Suomen kilpailukyvyn ja tuottavuuden parantamiseksi. Siksi Sipilä haluaa ja tarvitsee sopimuksen – melkein hinnalla millä hyvänsä.

Yritys oli kuitenkin kariutua jo hallitusohjelmaan, ja oli kaataa mennessään 2013 sovitun työllisyys- ja kasvusopimuksen (tyka) jatkovuoden, josta on määrä sopia vajaan viikon sisällä.

SAK:n ja STTK:n johto joutuu pohtimaan, miten sopimus vaikuttaa SDP:n asemaan.

mikael.pentikainen@mt1.fi
@jmpentikainen

Hallitus päätti siirtää suosiolla työttömyysturvan leikkaukset, jotta tyka-sopimus syntyisi. Siirto helpottaa sopimista jatkovuodesta, mutta ei ratkaise yhteiskuntasopimusta.

Työmarkkinaprosessin yksi vaikeus on johtajuuden puute. Se ei ole yritys tai hallitus, jolla on selkeä johtaja.

Prosessi on eräänlaista ajelehtimista, jossa kytätään kaveria ja riittävän paineen – ulkoisen tai itse luodun – alla saadaan jotain yhdessä sovittua, jos saadaan. Yleensä on saatu.

Jos pääministeri ryhtyy liian voimakkaasti johtamaan prosessia, osapuolet hermostuvat. Jos työnantaja ottaa ohjat, ay-liike hermostuu. Jos ay-liike vie, patruunat hermostuvat.

Neuvottelu vaatii onnistuakseen osapuolten keskinäistä luottamusta, jota nyt puuttuu. Työntekijäpuoli epäilee hallitusta, joka ei halua puhua kolmikannasta. Se kammoksuu myös vero- ja leikkauspakettia, jonka hallitus on rakentanut yhteiskuntasopimuksen vaihtoehdoksi. Tätä pidetään giljotiinina.

Monessa näkyy, että hallituksessa ei juuri ole ay-kokemusta. Sitä on lähinnä työministeri Jari Lindströmillä (ps.). Muut ovat enemmän yrittäjien miehiä ja naisia. Lisäksi ay-väki muistaa kokoomusjohtaja Alexander Stubbin konsensusvähättelyn.

Luottamusta ei lisää EK:n johdon innokas tuki hallitukselle.

Pitäisi löytyä ratkaisu, joka toisi neuvotteluun johtajuutta ja lisäisi ay-liikkeen luottamusta hallitusta kohtaan. Tarvitaan neuvottelija, joka osaisi kätilöidä sopimuksen osapuolten kanssa.

Sellainen voisi löytyä SDP:stä, mutta helppoa se ei ole. Pääjohtaja Erkki Liikasta sitoo keskuspankkirooli. Kansanedustajat Eero Heinäluoma ja Lauri Ihalainen ovat oppositioroolin vankeja. Voisiko entinen pääministeri Paavo Lipponen (sd.) tehdä vielä palveluksen?

Yhteiskuntasopimusta vaikeuttaa taistelu vallasta ay-liikkeessä.

SDP:n ote työväestä lipsuu. Puolueen kauhukuvassa perussuomalaiset vievät SDP:ltä hallitusvallan lisäksi asemia ay-liikkeen sisällä.

On melkoinen suoritus, että 16 prosentin puolue SDP hallitsee suvereenisti työntekijä- ja toimihenkilöliittoja.

Perussuomalaiset näkevät nyt historiallisen mahdollisuuden horjuttaa SDP:n asemaa. Lindströmin esitys kela-maksun poistosta oli osa operaatiota. Se oli viesti ay-liikkeelle, että sillä on puhemies hallituksessa.

SAK:n, STTK:n ja niiden jäsenliittojen johto joutuu pohtimaan, miten yhteiskuntasopimus vaikuttaa SDP:n asemaan ay-liikkeessä. Pohdintaa ohjaa taustalla isossa roolissa SDP:n puheenjohtaja Antti Rinne.

Yhteiskuntasopimus voi syntyä, mutta se on kaikkea muuta kuin varmaa.

Jos se ei synny, hallituksella on vähän vaihtoehtoja. Sen on käytettävä sille vaaleissa annettu mandaatti ja tehtävä ne päätökset, jotka auttavat Suomen taloutta uuteen kasvuun.

Tulos olisi kuitenkin parempi saada sovulla eikä sanelulla.

LEHTIKATSAUS

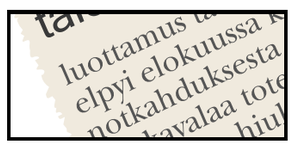

Räätälöityä aluekehitystä

Suomenmaa perää uutta aluepoliittista ajattelua. Tutkimuksen mukaan kasvukeskusvetoinen aluepolitiikka on eriyttänyt syrjäisiä alueita entisestään

”Biotalouden voima ei ole suurissa keskuksissa vaan maakunnissa ja maaseudulla. Voi olla, että tämä näkymä ei ole kaikkien mieleen. Isänmaan ja suomalaisten etu se kuitenkin on. Mutta jotta tämä toive toteutuu, politiikan suunnan on muututtava.

On ymmärrettävä, että suomalaisia tarvitaan myös maaseudulla. Siksi maaseudulla asumista pitää suorastaan suosia. Ja jotta maalla voi asua, tarvitaan palveluja – niitä, joita viime aikoina on mieluummin pyritty lakkauttamaan kuin säilyttämään.”

Leikkauksia harkiten

Aamulehden mukaan suomalaiset ymmärtävät, ettei valtio voi rahoittaa velalla hyvinvointiyhteiskuntaa. Vaikeassa tilanteessa kaikkien on kannettava vastuuta.

”Viime vaalikauden katastrofia ei kuitenkaan korjata sillä, että uusi hallitus yrittää runnoa uudistukset läpi epärealistisen nopealla aikataululla. Tärkeintä on se, että tavoite on tinkimättömän kirkkaana mielessä ja keinot harkiten valittu. Lopputulokseen ne vaikuttavat aikataulua enemmän.

Kasvu- ja työllisyyspolitiikkaa linjatessaan hallituksella on valitettavan vähän valinnan varaa. Suomi on jo sekä EU-komission että kansainvälisten luottoluokittajien tarkkailulistalla. Tässä tilanteessa työmarkkinajärjestöt sen paremmin kuin eduskunnan punavihreä oppositio eivät voi vetäytyä vastuusta ja vain lietsoa vastarintaa hallituksen vyönkiristystä kohtaan.”